

การพัฒนามาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการ

The Development of Quality Standards for the Evaluation of Academic Journal Articles

ธิดาธิพย์ สุภาวงศ์^{1*}
Thidathip Supawong^{1*}

^{1*} วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี, ประเทศไทย

^{1*} Puey Ungphakorn school of Development Studies, Thammasat University, Pathum Thani, Thailand

Received: April 21, 2025 Revised: July 18, 2025 Accepted: September 3, 2025

บทคัดย่อ

มาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการ (บทความวิจัยและบทความวิชาการ ตามประกาศ ก.พ.อ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนทางวิชาการ) มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของวารสาร และคุณภาพของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าการกำหนดมาตรฐานยังขาดความชัดเจนและไม่เป็นระบบ ส่งผลให้กระบวนการประเมินบทความขาดความโปร่งใส เกิดความเหลื่อมล้ำในการพิจารณา และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของทั้งผู้เขียน ผู้อ่าน และภาพลักษณ์ของวารสารเอง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการ โดยวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของมาตรฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เสนอแนวทางพัฒนาเชิงระบบทั้งในด้านเกณฑ์การประเมิน กระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุน และการวัดผลเพื่อปรับปรุงมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กระบวนการประเมินมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และสามารถยกระดับคุณภาพของวารสารในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยใช้เกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ควบคู่กับการส่งเสริมศักยภาพของบรรณาธิการและผู้ประเมิน การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน และการวัดผลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่กระบวนการประเมินที่มีคุณภาพ ยุติธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: มาตรฐานคุณภาพ การประเมินบทความ วารสารวิชาการ ความน่าเชื่อถือ ความเป็นวิชาการ

Abstract

Quality standards for the evaluation of academic journal articles, including research and scholarly articles as defined by the Office of the Higher Education Commission's guidelines for academic work review, play a crucial role in enhancing the credibility of journals and the quality of published research. However, current standard-setting practices remain unclear and inconsistent, resulting in a lack of transparency in the review process, disparities in evaluation, and diminished trust among authors and readers, as well as damage to the reputation of journals. This article aimed to develop comprehensive quality standards for evaluating

*Corresponding author. Tel.: 087 689 4446

Email address: thidathip1@outlook.com

DOI: 10.14456/lartsj.2026.1

academic journal articles by analyzing existing issues and limitations. It proposed a systematic approach to improve key areas, including evaluation criteria, peer-review processes, the integration of supportive technologies, and outcome-based assessment for continuous monitoring and ongoing refinement. The goal is to establish a review process that is efficient and fair and that can sustainably contribute to the credibility and quality of academic journals in the long term. Therefore, the development of quality standards should be undertaken systematically with clarity, transparency, and practical criteria. The potentials of editors and reviewers, appropriate technologies, and continuous evaluation can also facilitate the enhancement of standards. These combined efforts will contribute to a high-quality, fair, transparent, and sustainable evaluation process.

Keywords: Quality standards, article evaluation, academic journals, credibility, academic integrity

บทนำ

ในยุคที่ความรู้ทางวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ วารสารวิชาการได้กลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณชน อย่างไรก็ตาม คุณภาพของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดและความเป็นธรรมของกระบวนการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้น “มาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความ” จึงเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของวารสารและความก้าวหน้าของวงวิชาการ [1] (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศาสตร์, 2563)

อย่างไรก็ตาม มาตรฐานที่ใช้ในกระบวนการประเมินในปัจจุบันยังมีความหลากหลาย ขาดความชัดเจน และไม่มีแนวทางกลางที่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ร่วมกันในระดับประเทศหรือนานาชาติ บางวารสารเน้นการตรวจสอบด้านเนื้อหาและวิธีวิจัย ขณะที่บางแห่งเน้นความถูกต้องทางจริยธรรมและการอ้างอิง ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ ความไม่โปร่งใสในการประเมิน ความล่าช้าของกระบวนการ การขาดจรรยาบรรณของผู้ประเมิน รวมถึงความเหลื่อมล้ำในการตัดสินใจบทความ [2] (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้เขียน ผู้อ่าน และภาพลักษณ์ของวารสาร

บทความนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนามาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่ใช้ในระดับสากล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะจากประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่มีความชัดเจน โปร่งใส ยุติธรรม และสามารถยกระดับคุณภาพของบทความวิชาการในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของบทความ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาแนวทางมาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อจำกัดของมาตรฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเสนอแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์ กระบวนการประเมิน เครื่องมือสนับสนุน และวิธีการติดตามผล เพื่อนำไปสู่การประเมินบทความที่มีคุณภาพ ยุติธรรม และยั่งยืน

มาตรฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันสำหรับการประเมินบทความ

มาตรฐานการประเมินบทความเป็นเครื่องมือสำคัญในการรับรองคุณภาพและความน่าเชื่อถือของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ มาตรฐานที่ใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่เน้นที่กระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) การตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา และความโปร่งใสในการประเมิน ดังนี้ [3] (Bornmann & Daniel, 2008)

1. กระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

Peer Review เป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการประเมินคุณภาพและความถูกต้องของบทความก่อนที่จะได้รับการตีพิมพ์ มีรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ระบุชื่อ (single-blind) การตรวจสอบโดยไม่ระบุชื่อทั้งสองฝ่าย (double-blind) และตรวจสอบโดยระบุชื่อทั้งสองฝ่าย (Open review) [4] (Kelly et al., 2014)

Single-blind review ผู้เขียนไม่ทราบชื่อผู้ตรวจสอบ แต่ผู้ตรวจสอบทราบชื่อผู้เขียนเป็นรูปแบบที่ได้รับการวิจารณ์ว่าผู้ตรวจสอบอาจมีอคติจากการทราบชื่อและภูมิหลังของผู้เขียน [5] (Tullio, 2021)

Double-blind review ทั้งผู้เขียนและผู้ตรวจสอบไม่ทราบชื่อกันและกัน ช่วยลดอคติที่อาจเกิดขึ้น แต่ก็มีข้อจำกัด เช่น ผู้ตรวจสอบอาจพอเดาได้จากเนื้อหาหรือแนวทางการวิจัยของผู้เขียน [6] (Resnik & Elmore, 2016)

Open review ทั้งผู้เขียนและผู้ตรวจสอบทราบชื่อกันและกัน เพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการประเมิน แต่ก็อาจลดความเป็นกลางในการให้ความเห็น [7] (Ross-Hellauer, 2017)

กระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีบทบาทสำคัญในการคัดกรองงานวิจัยคุณภาพสูงและป้องกันการตีพิมพ์งานวิจัยที่มีข้อบกพร่อง แต่ต้องการการปรับปรุงเพื่อเพิ่มความเป็นกลางและลดอคติในการประเมิน [8] (Bohannon, 2013)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา

2.1 การตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา เป็นการประเมินความถูกต้องของข้อมูล วิธีการวิจัย ความสำคัญของผลลัพธ์ และการนำเสนอข้อมูลอย่างมีเหตุผลและชัดเจน [9] (Jones & Smith, 2019)

ความถูกต้องของข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่นำเสนอในบทความ รวมถึงการตรวจจับการลอกเลียนแบบและการบิดเบือนข้อมูล [10] (Smith, 2018)

วิธีการวิจัย ประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องของวิธีการที่ใช้ในการวิจัย รวมถึงการวิเคราะห์ทางสถิติและการแปลผลข้อมูล [11] (Brown & Miller, 2021)

ความสำคัญของผลลัพธ์ พิจารณาความสำคัญและผลกระทบของผลลัพธ์ที่นำเสนอในบริบทของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง [12] (Lee, 2017)

2.2 การนำเสนอข้อมูล การนำเสนอข้อมูลต้องชัดเจน ครบถ้วน และสามารถเข้าใจได้ง่าย การใช้ภาษาวิชาการที่เหมาะสมและการจัดโครงสร้างบทความที่มีส่วนสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพ [13] (Jones, 2020)

3. ความโปร่งใสในการประเมิน

ความโปร่งใสในกระบวนการประเมิน หมายถึง การเปิดเผยเกณฑ์และกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบบทความ รวมถึงการให้เหตุผลที่ชัดเจนในการตัดสินใจตีพิมพ์หรือปฏิเสธบทความ [14] (Davis & Johnson, 2019)

การเปิดเผยเกณฑ์การประเมิน วารสารควรเปิดเผยเกณฑ์และกระบวนการที่ใช้ในการประเมินบทความ เพื่อเพิ่มความชัดเจนและความเข้าใจในการประเมิน [15] (Smith, 2020)

การให้เหตุผลในการตัดสินใจ การให้เหตุผลที่ชัดเจนในการตัดสินใจตีพิมพ์หรือปฏิเสธบทความ จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดความลำเอียงในการประเมิน [16] (Brown, 2018)

การติดตามและรายงานผลการประเมิน การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนเพื่อให้อาจปรับปรุงบทความตามข้อคิดเห็นที่ได้รับจากผู้ตรวจสอบ [17] (Lee, 2019)

ความโปร่งใสในการประเมินช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของกระบวนการและลดความเสี่ยงต่อการเกิดข้อขัดแย้งในการประเมินบทความ [18] (Jones & Davis, 2021)

ข้อบกพร่องของมาตรฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน

แม้ว่ากระบวนการประเมินบทความวารสารวิชาการในปัจจุบันจะยึดถือการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) เป็นกลไกสำคัญในการรับรองคุณภาพของผลงานทางวิชาการ และถือเป็นหัวใจของการกลั่นกรองความรู้ก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ แต่ในทางปฏิบัติ กลไกดังกล่าวยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและข้อบกพร่องหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการโดยรวม [19] (สมชาย วงศ์วิเศษ, 2559) หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ได้รับการวิพากษ์อย่างต่อเนื่อง คือ ความลำเอียง (bias) ที่อาจเกิดขึ้นจากอคติของผู้ประเมิน เช่น อคติต่อชื่อสถาบัน ตำแหน่ง หรือแม้แต่นามสกุลของผู้เขียน ซึ่งส่งผลให้การพิจารณาอาจไม่เป็นธรรม และเบี่ยงเบนจากเนื้อหาทางวิชาการโดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่า การขาดความโปร่งใสในการให้เหตุผล เช่น การไม่ชี้แจงอย่างชัดเจนว่าทำไมบทความจึงถูกปฏิเสธหรือปรับปรุง จึงอาจสร้างความไม่เข้าใจระหว่างผู้เขียนกับวารสาร และลดโอกาสในการพัฒนางานให้ดีขึ้น อีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนถึงข้อบกพร่องเชิงระบบ คือ ความไม่สม่ำเสมอของเกณฑ์การพิจารณา ซึ่งอาจแตกต่างกันอย่างมากระหว่างผู้ประเมินแต่ละราย หรือระหว่างวารสารแต่ละแห่ง ทำให้บทความเดียวกันอาจได้รับผลการประเมินที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง ขณะที่ความล่าช้าในการประเมิน ก็เป็นปัญหาเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อเผยแพร่งานวิจัยอย่างทันท่วงที และกระทบต่อโอกาสในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมหรือพัฒนาต่อยอดในเชิงวิชาการ ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบปัญหาในเรื่อง ความเข้าใจผิดหรือการละเลยหลักจริยธรรม เช่น การไม่เปิดเผยผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้ประเมินหรือผู้เขียน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผลการประเมินอย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นเหล่านี้ได้รับการตอกย้ำจากงานวิจัยของ [8] Bohannon (2013) ซึ่งได้ทำการทดลองโดยส่งบทความที่มีข้อบกพร่องร้ายแรงทางวิชาการไปยังวารสาร open-access หลายแห่ง ปรากฏว่าบทความดังกล่าวยังได้รับการตอบรับตีพิมพ์จากวารสารจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนถึงช่องโหว่และความไม่แน่นอนของมาตรฐานการพิจารณาในระบบ peer review ที่ใช้กันในปัจจุบันอย่างชัดเจน

จากข้อเท็จจริงข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าการพัฒนามาตรฐานการประเมินบทความวิชาการจำเป็นต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ไม่เพียงเพื่อขจัดข้อบกพร่องเชิงโครงสร้าง แต่เพื่อฟื้นฟูความน่าเชื่อถือของวารสารวิชาการในฐานะแหล่งผลิตและเผยแพร่ความรู้ที่มีคุณภาพอีกด้วย

ความท้าทายของการใช้ “มาตรฐาน” กับมนุษย์

การประเมินบทความวิชาการยังคงอาศัยการตัดสินใจเชิงวิชาการของมนุษย์ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมีความหลากหลายในมุมมอง ความรู้ และบริบทการตีความ การพัฒนาแนวทางมาตรฐานที่ “เป็นกลาง” โดยสมบูรณ์ จึงอาจเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ เพราะแม้จะมีการฝึกอบรมผู้ประเมินให้ใช้เกณฑ์เดียวกัน มนุษย์ก็ยังมีแนวโน้มที่จะตีความแตกต่างกันตามประสบการณ์และความเชื่อของตน

ดังนั้น แนวทางการพัฒนามาตรฐานจึงควรยืดหยุ่นและรองรับ “ธรรมชาติของมนุษย์” มากกว่าการคาดหวังว่าจะได้ผลลัพธ์แบบ QC ในอุตสาหกรรม ซึ่งมีเครื่องมือวัดตายตัว

ข้อจำกัดของแนวคิด “ความเป็นมาตรฐาน”

การตั้งเป้าให้กระบวนการประเมินมี “มาตรฐานเดียวกัน” นั้น มีข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมของประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้ประเมิน ความแตกต่างของบริบททางวิชาการในแต่ละสาขา ความคลุมเครือของคำว่า “คุณภาพ” ซึ่งไม่ได้มีคำนิยามตายตัว ข้อจำกัดของเวลาและทรัพยากรในการฝึกอบรมและควบคุมคุณภาพการประเมิน

แนวทางจัดการจึงควรเน้นการ “ลดความเหลื่อมล้ำ” มากกว่าการ “ควบคุมให้เหมือนกันหมด” เช่น การใช้เครื่องมือช่วยประเมินร่วม (checklist หรือ rubric) เพื่อให้ผู้ประเมินมีแนวทางที่ใกล้เคียงกัน และมีระบบ feedback loop เพื่อประเมินผลและปรับปรุงการประเมินในระยะยาว

กรอบแนวคิดจากนักวิชาการเกี่ยวกับคุณภาพวารสารวิชาการ

การพัฒนาแนวทางมาตรฐานในการประเมินบทความวิชาการไม่อาจกระทำได้โดยปราศจากรากฐานทางทฤษฎี และกรอบแนวคิดที่ชัดเจนจากวงวิชาการ งานวิจัยและข้อเสนอของนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนะมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์และกระบวนการที่เหมาะสมต่อการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการ อย่างมีประสิทธิภาพ

หนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย คือข้อเสนอของ [20] Baiget (2005) ซึ่งเน้นว่า "คุณภาพของวารสาร" ไม่สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยเดียว แต่ควรประเมินจากองค์ประกอบสำคัญหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของวารสาร ความมีมาตรฐานของบรรณาธิการ ความน่าเชื่อถือของกระบวนการพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) ตลอดจนระบบการจัดการภายในวารสารทั้งหมด แนวคิดของ Baiget ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการมองคุณภาพในมิติเชิงระบบ ไม่ใช่เพียงเฉพาะบทความใดบทความหนึ่ง ในขณะเดียวกัน [21] Ziman (1968) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการ peer review ว่าเป็นกลไกของ "การควบคุมภายในของวิทยาศาสตร์" (internal control) ที่มีบทบาทในการรับรองความถูกต้องขององค์ความรู้ และสะท้อนคุณภาพของชุมชนทางวิชาการโดยรวม แนวคิดนี้เน้นให้เห็นว่า peer review ไม่ใช่เพียงกระบวนการเชิงเทคนิค แต่ยังมีนัยยะของการรักษามาตรฐานและจริยธรรมทางวิทยาศาสตร์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การใช้ดัชนีอ้างอิงทางวิชาการ (citation index) เป็นตัวชี้วัดคุณภาพบทความยังคงเป็นประเด็นถกเถียงในวงวิชาการ โดยเฉพาะ [3] Bornmann and Daniel (2008) ที่ได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า "citation" ไม่ได้สะท้อนการประเมินทางวิชาการโดยตรง เนื่องจากจำนวนการอ้างอิงอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องของคุณภาพของเนื้อหาโดยตรง เช่น ความนิยมของหัวข้อหรือชื่อเสียงของผู้เขียน

เพื่อตอบโจทย์ของการประเมินที่มีส่วนร่วมและเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น [22] Pöschl (2012) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง Interactive Peer Review ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดให้ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้อ่านสามารถมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์และปรับปรุงบทความก่อนการตีพิมพ์อย่างแท้จริง แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความร่วมมือในวงวิชาการ โดยถือว่าความเห็นจากผู้อ่านทั่วไปก็มีคุณค่าไม่น้อยไปกว่าผู้เชี่ยวชาญ เมื่อพิจารณาร่วมกันแล้ว แนวคิดจากนักวิชาการเหล่านี้ช่วยเน้นย้ำว่า การพัฒนามาตรฐานของการประเมินบทความวารสารวิชาการไม่ใช่เพียงการตั้งเกณฑ์หรือระเบียบใหม่เท่านั้น แต่คือการสร้างระบบและกระบวนการที่ส่งเสริมคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และความเป็นธรรมในวงวิชาการ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้วารสารสามารถเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่แท้จริง และเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนความก้าวหน้าทางวิชาการในระยะยาวได้อย่างมั่นคง

แนวทางและข้อเสนอแนะจากการศึกษาก่อนหน้า

การศึกษาก่อนหน้านี้เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามาตรฐานการประเมินในปัจจุบัน ดังนี้

1. การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ในการตรวจสอบ เช่น การใช้ Open Review เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการประเมิน โดยการวิจัยเสนอว่า Open Review ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดความลำเอียงในการประเมิน เนื่องจากผู้ตรวจสอบต้องรับผิดชอบต่อความเห็นของตนมากขึ้น [23] (Teixeira da Silva & Al-Khatib, 2019) แต่ยังข้อจำกัด คือผู้ตรวจอาจลังเลที่จะให้ข้อเสนอแนะเชิงลบโดยตรงไปตรงมา เนื่องจากเกรงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางวิชาการ

การพัฒนาระบบ Triple-blind Review ซึ่งปกปิดชื่อของผู้เขียน ผู้ตรวจสอบ และบรรณาธิการในการประเมิน เพื่อเพิ่มความเป็นกลาง โดยการวิจัยระบุว่า การปกปิดชื่อบรรณาธิการช่วยลดการลำเอียงที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการตรวจสอบได้ [24] (Lee et al., 2013) แต่ยังมีข้อจำกัด คือกระบวนการนี้อาจทำให้การติดต่อระหว่างผู้เขียนและบรรณาธิการยุ่งยากขึ้น

2. การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่

การใช้ซอฟต์แวร์ตรวจจับการลอกเลียนแบบ และเครื่องมือวิเคราะห์ทางสถิติในการตรวจสอบบทความ เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการตรวจสอบคุณภาพเนื้อหา โดยการใช้เครื่องมือเหล่านี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ และลดเวลาที่ใช้ในการประเมิน [25] (Tennant, 2019)

การใช้เทคโนโลยี AI ในการประเมินเบื้องต้นและการตรวจสอบข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นในบทความ โดยการใช้ AI ช่วยลดความผิดพลาดจากการตัดสินใจของมนุษย์และเพิ่มความเป็นอัตโนมัติในการประเมินบทความ [26] (Harzing, 2010) ถึงแม้ว่างานวิจัยหลายชิ้นแนะนำให้ใช้ AI วิเคราะห์โครงสร้างของบทความ ตรวจจับการลอกเลียนแบบ และช่วยประเมินคุณภาพของข้อมูลได้นั้น แต่ AI ยังขาดความสามารถในการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับบริบทของงานวิจัย และความซับซ้อนทางทฤษฎีอยู่

3. การพัฒนาแนวทางการประเมินใหม่

การพัฒนารอบการประเมินที่ครอบคลุมทุกด้านของบทความ เช่น ด้านวิชาการ ด้านจรรยาบรรณ และด้านนวัตกรรม โดยการประเมินที่ครอบคลุมทุกด้านช่วยให้บทความได้รับการตรวจสอบอย่างครบถ้วนและลดข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นในการประเมิน [22] (Pöschl, 2012)

แนวทางการพัฒนามาตรฐาน

การพัฒนาคุณภาพของวารสารวิชาการให้มีความเป็นมาตรฐานและได้รับการยอมรับในระดับสากล จำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการประเมินบทความอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของเกณฑ์การประเมินคุณภาพ และกระบวนการตรวจสอบที่เป็นระบบ โดยแนวทางดังกล่าวควรตั้งอยู่บนหลักวิชาการที่เข้มงวด ความโปร่งใส และความเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์มีคุณภาพทั้งด้านเนื้อหา วิจัย และความน่าเชื่อถือ

1. เกณฑ์การประเมินคุณภาพ

1.1 การประเมินความสมบูรณ์ของเนื้อหา

เกณฑ์การประเมินความสมบูรณ์ของเนื้อหาควรครอบคลุมประเด็นหลักที่เกี่ยวข้อง และมีความเป็นระบบ การใช้โครงสร้างที่ชัดเจนเพื่อให้บทความมีความเรียบเรียงและครบถ้วน

1.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เกณฑ์การตรวจสอบความน่าเชื่อถือควรระบุการตรวจสอบแหล่งข้อมูล การใช้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และเชื่อถือได้ การสอดคล้องกับข้อเสนอทางวิทยาศาสตร์และประเด็นการวิจัย

1.3 ความชัดเจนของวิธีการวิจัย

เกณฑ์การประเมินความชัดเจนของวิธีการวิจัยควรเน้นการใช้เทคนิคที่เหมาะสมและสามารถทำซ้ำได้ การอภิปรายเชิงวิทยาศาสตร์และการใช้ทฤษฎีที่เข้มงวด

2. กระบวนการตรวจสอบคุณภาพ

2.1 Peer Review หลายขั้นตอน

การใช้กระบวนการ Peer Review ที่มีขั้นตอนมากขึ้นช่วยเพิ่มความถูกต้องและความเป็นกลางในการประเมิน รวมถึงการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ระบุชื่อและผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุชื่อ

2.2 การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน

การใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายในด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินคุณภาพของบทความ ซึ่งช่วยในการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียน

2.3 การให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์

การให้ข้อเสนอแนะควรเน้นการใช้ข้อคิดสร้างสรรค์ที่ช่วยให้ผู้เขียนสามารถปรับปรุงบทความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแนะนำทางวิชาการที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย

การพัฒนาเกณฑ์และกระบวนการตรวจสอบนี้จะช่วยให้วารสารวิชาการมีคุณภาพสูง และเป็นที่ยอมรับในวงกว้างของวงการวิจัยและวิชาการ

การนำมาตรฐานไปใช้

การกำหนดมาตรฐานการประเมินบทความวิชาการไม่เพียงเป็นการวางกรอบแนวคิดเชิงนโยบายเท่านั้น หากแต่ยังต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของวารสารต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การตีพิมพ์งานวิชาการมีคุณภาพ โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับในระดับวิชาชีพ กระบวนการนำมาตรฐานไปใช้จึงครอบคลุมทั้งการประยุกต์ใช้ในระดับปฏิบัติการ การส่งเสริมศักยภาพของผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินผลกระทบของมาตรฐานที่นำมาใช้

1. การประยุกต์ใช้ในวารสารต่าง ๆ

1.1 การประเมินบทความในวารสารวิชาการ

1.1.1 การนำมาตรฐานสู่กระบวนการตรวจสอบ การพัฒนามาตรฐานคุณภาพที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจะช่วยให้กระบวนการตรวจสอบบทความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อประเมินความสมบูรณ์ของเนื้อหา ความเชื่อถือของข้อมูล และความชัดเจนของวิธีการวิจัย

1.1.2 การประเมินคุณภาพของบทความ ใช้มาตรฐานเพื่อประเมินคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์ ซึ่งสามารถประกอบด้วยการใช้ Impact Factor การอ้างอิงและอื่น ๆ เพื่อวัดผลลัพธ์ของการตีพิมพ์

2. การฝึกอบรมบรรณาธิการและผู้ตรวจสอบบทความ

2.1 การฝึกอบรมบรรณาธิการ

2.1.1 การเรียนรู้มาตรฐานการประเมิน การจัดอบรมเพื่อฝึกอบรมบรรณาธิการในการประเมินบทความตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น การใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความชัดเจนของวิธีการวิจัย

2.1.2 การประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัย การฝึกอบรมเพื่อให้บรรณาธิการเข้าใจและนำเทคนิคการวิจัยที่เหมาะสมมาใช้ในการประเมินบทความ

2.2 การฝึกอบรมผู้ตรวจสอบบทความ

การส่งเสริมความเข้าใจ การอบรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการประเมินบทความตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น การใช้กระบวนการตรวจสอบโดย peer review ที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอนและการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์

3. การประเมินผลการนำมาตรฐานไปใช้

3.1 การวัดความพึงพอใจของผู้เขียนบทความ การใช้แบบสำรวจความพึงพอใจเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เขียนเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบและการแก้ไขของบทความ

3.2 การวัดคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์ การใช้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น citation count, altimetric, และการอ้างอิงอื่น ๆ เพื่อวัดผลลัพธ์ทางวิชาการของบทความ

3.3 การวิเคราะห์ผลกระทบต่ค่า Impact Factor ของวารสาร การใช้ตัวชี้วัดค่า Impact Factor เพื่อวัดผลกระทบทางวิชาการของวารสาร ซึ่งจะบ่งบอกถึงความนิยมและคุณภาพของวารสารในวงกว้าง

กรณีศึกษา: การใช้มาตรฐานในการประเมินและพัฒนาคุณภาพวารสาร

การใช้มาตรฐานในการประเมินและพัฒนาคุณภาพวารสารเป็นหนึ่งในวิธีที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพของบทความวิชาการและความน่าเชื่อถือของวารสาร โดยกรณีศึกษาจาก วารสาร A แสดงให้เห็นถึงการนำมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในกระบวนการตรวจสอบและประเมินบทความได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีลักษณะเด่นและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการนำมาตรฐานไปใช้ในวารสาร A

1.1 การใช้มาตรฐานที่มีระเบียบความถี่และเป็นระบบ

วารสาร A ได้กำหนดเกณฑ์และมาตรฐานที่ชัดเจนสำหรับการประเมินบทความ โดยมีระบบที่เป็นระเบียบและสามารถตรวจสอบได้ง่าย การใช้มาตรฐานที่มีความถี่ในการประเมินทำให้กระบวนการตรวจสอบเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและมีคุณภาพสูง การกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนช่วยให้การประเมินบทความสามารถคำนึงถึงเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพทางวิชาการสูง

1.2 การตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา

มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินไม่เพียงแต่พิจารณาคุณภาพของเนื้อหาบทความ แต่ยังให้ความสำคัญกับความถูกต้องของข้อมูลและความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูลที่ใช้ การตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาช่วยให้วารสารสามารถตีพิมพ์บทความที่มีความน่าเชื่อถือและมีมาตรฐานทางวิชาการที่ดี

1.3 การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบ

วารสาร A ได้ปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องโดยการใช้มาตรฐานในการประเมินบทความไม่เพียงแต่การประเมินอย่างมีระบบเท่านั้น แต่ยังให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนบทความ ทำให้กระบวนการตรวจสอบไม่ใช่แค่การประเมินความถูกต้อง แต่ยังช่วยในการพัฒนาบทความและคุณภาพของงานวิจัยโดยรวม

2.1 การปรับปรุงกระบวนการตามผลที่ได้

ผลจากการใช้มาตรฐานช่วยส่งเสริมให้มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบและประเมินบทความอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรณาธิการและผู้ตรวจสอบมีความเข้าใจที่เหมือนกันเรื่องของมาตรฐานและเกณฑ์การประเมิน กระบวนการนี้ทำให้การทำงานของทีมงานมีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลที่เกิดจากการใช้มาตรฐานในการประเมินบทความ

2.1 คุณภาพของบทความที่มีความเท่าเทียม

การใช้มาตรฐานที่พัฒนาไปใช้ช่วยให้กระบวนการประเมินและตรวจสอบบทความเป็นไปอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ซึ่งส่งผลให้คุณภาพของบทความที่เผยแพร่มีมาตรฐานสูงและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การประเมินบทความในลักษณะนี้ช่วยให้ทุกบทความได้รับการประเมินอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

2.2 ความโปร่งใสในกระบวนการประเมิน

การใช้มาตรฐานที่พัฒนาช่วยให้กระบวนการประเมินบทความมีความโปร่งใสและเป็นกลาง ทำให้ผู้เขียนบทความและชุมชนวิชาการทั่วไปเชื่อมั่นในกระบวนการที่เป็นธรรมและมีคุณภาพ เมื่อกระบวนการประเมินมีความโปร่งใส จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของวารสาร ซึ่งเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ (พิชญ์สินี ศรีวิชัย, 2562)

2.3 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ

การนำมาตรฐานไปใช้ในวารสารช่วยให้มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการตรวจสอบและการประเมินบทความอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถรับรู้ผลจากการใช้งานจริงและทำการปรับปรุงกระบวนการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การปรับปรุงนี้ทำให้วารสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดี

2.4 ความน่าเชื่อถือและชื่อเสียง

การใช้อนุมัติที่พัฒนาไปใช้ในระบบการตรวจสอบบทความช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของวารสารในวงกว้าง นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จะรับรู้ถึงวารสารที่มีมาตรฐานและคุณภาพที่ดี ทำให้วารสาร A กลายเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีความสำคัญในวงวิชาการ

การนำมาตรฐานในการประเมินและพัฒนาวารสารไปใช้ใน วารสาร A ช่วยเสริมสร้างคุณภาพของบทความ การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบ และความน่าเชื่อถือของวารสาร ซึ่งส่งผลดีทั้งในด้านคุณภาพและชื่อเสียงของวารสาร โดยทำให้กระบวนการประเมินมีความเป็นระบบ เท่าเทียม และโปร่งใส ส่งผลให้วารสารสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

การวัดผลและปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความ

เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้วารสารวิชาการสามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง ต่อไปนี้คือวิธีการที่สามารถนำมาใช้เพื่อวัดผลและปรับปรุงมาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. วิธีการวัดผล

การวัดผลเป็นส่วนสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการตรวจสอบและประเมินบทความวิชาการ โดยใช้หลายวิธีการในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลลัพธ์ เพื่อให้สามารถปรับปรุงกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1 การเก็บข้อมูลความพึงพอใจ

การเก็บข้อมูลความพึงพอใจผ่านการนำเสนอแบบสำรวจหรือข้อสอบถามเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการประเมินความพึงพอใจของผู้เขียนบทความ ผู้อ่าน และผู้ใช้อนุมัติเกี่ยวกับกระบวนการประเมินและคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะช่วยให้เราสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุงได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสามารถนำผลลัพธ์เหล่านี้มาปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2 การติดตามผลการใช้งาน

การติดตามผลการใช้งานมาตรฐานในการประเมินบทความเป็นอีกหนึ่งวิธีการวัดผลที่สำคัญ โดยการวัดความถี่ในการนำมาตรฐานไปใช้ในการประเมินบทความและติดตามผลการเปลี่ยนแปลงในปริมาณบทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะช่วยให้เราทราบถึงการปรับตัวของกระบวนการประเมิน และสามารถประเมินได้ว่า มาตรฐานที่นำมาใช้ มีผลกระทบต่อคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์หรือไม่ นอกจากนี้ยังสามารถติดตามผลการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการใช้มาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การวิเคราะห์ผลกระทบ

การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้มาตรฐานในการประเมินบทความเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้เราทราบถึงผลกระทบที่มีต่อความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของวารสาร การประเมินผลกระทบในด้านนี้สามารถรวมถึงการติดตามผลกระทบจากการเรียกคืนเอกสารที่ถูกตีพิมพ์แล้ว ซึ่งจะช่วยให้วารสารสามารถปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบและประเมินได้ดีขึ้น และรักษาคุณภาพและความน่าเชื่อถือในระยะยาว

การวัดผลเหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจถึงประสิทธิภาพของกระบวนการประเมินบทความในทุกด้าน ทั้งการเก็บข้อมูลความพึงพอใจ การติดตามผลการใช้งาน และการวิเคราะห์ผลกระทบ ซึ่งจะเป็ข้อมูลที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการประเมินบทความวิชาการให้ดียิ่งขึ้น

2. วิธีการปรับปรุงมาตรฐาน

การปรับปรุงมาตรฐานในการประเมินและตรวจสอบบทความวิชาการเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาและรักษาคุณภาพของวารสาร โดยสามารถดำเนินการได้ผ่านหลายวิธีการ ดังนี้

2.1 การประชุมและการสัมมนา

การจัดประชุมหรือสัมมนาเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการพัฒนามาตรฐานของวารสาร การแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้มาตรฐานจะช่วยให้เราเห็นภาพรวมของปัญหาหรือช่องว่างที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานมาตรฐานในปัจจุบัน นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการประชุมจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบและประเมินบทความอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 การฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มทักษะและความเข้าใจของผู้ตรวจสอบและบรรณาธิการเกี่ยวกับการใช้มาตรฐาน การจัดการฝึกอบรมที่เน้นเนื้อหาของการประเมินและการใช้มาตรฐานในเชิงลึกจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมืออาชีพและมั่นใจ โดยการฝึกอบรมไม่เพียงแต่จะช่วยให้มีความเข้าใจที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพในการประเมินบทความที่ส่งมา

2.3 การปรับปรุงแผนการดำเนินงาน

การปรับปรุงแผนการดำเนินงานของวารสารเป็นอีกหนึ่งขั้นตอนที่ไม่ควรมองข้ามโดยการนำผลการวัดผลและการวิเคราะห์การใช้งานมาตรฐานมาปรับใช้ในแผนการดำเนินงานจะช่วยให้กระบวนการทั้งหมดสอดคล้องกับมาตรฐานที่พัฒนาใหม่ วารสารที่มีการปรับปรุงแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอจะสามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งรักษามาตรฐานคุณภาพที่สูงตลอดเวลา

การปรับปรุงมาตรฐานผ่านขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและคุณภาพของวารสารในระยะยาว โดยเฉพาะการนำข้อมูลจากการประชุม การฝึกอบรม และการปรับปรุงแผนการดำเนินงานมาใช้ในการพัฒนาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับมาตรฐานของการประเมินบทความวิชาการในทุก ๆ ด้าน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

มาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการถือเป็นกลไกสำคัญที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลาง และศักยภาพของวารสารในการเป็นพื้นที่เผยแพร่องค์ความรู้เชิงวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ระบบการประเมินในปัจจุบันยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความไม่สม่ำเสมอของเกณฑ์ความล่าช้าในการประเมิน ความลำเอียงโดยไม่ตั้งใจ ตลอดจนปัญหาด้านจริยธรรม เช่น การไม่เปิดเผยผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้เขียนและผู้อ่าน และบั่นทอนบทบาทของวารสารในฐานะแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือ

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดมาตรฐานการประเมินควรตั้งอยู่บนรากฐานของทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมิน และเปิดพื้นที่ให้กลไกอื่น ๆ เช่น เทคโนโลยี เครื่องมือช่วยประเมิน รวมถึงการฝึกอบรมผู้ประเมินอย่างต่อเนื่อง เข้ามามีบทบาทเพื่อเพิ่มความเป็นธรรมและลดอคติ งานของ [3] Bornmann and Daniel (2008) รวมถึงแนวคิดของ [22] Pöschl (2012) ต่างสนับสนุนว่า การประเมินที่ดีควรมีกรอบที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดให้ผู้อ่านและผู้เขียนมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ

เพื่อลดช่องว่างของระบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน บทความนี้ขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 3 ประการที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการประเมินของวารสารวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ในระดับนโยบายระดับชาติ

หน่วยงานกำกับด้านการวิจัยและการอุดมศึกษา เช่น สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ควรจัดทำแนวทางกลางหรือมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการประเมินบทความวารสารที่สามารถใช้ร่วมกันได้ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความเป็นธรรมในระบบวารสารวิชาการไทย รวมถึงส่งเสริมเวทีความร่วมมือเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติร่วมระหว่างวารสาร

2. ในระดับวารสารวิชาการ

วารสารควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางการประเมินบทความของตนเองอย่างเป็นทางการ โดยระบุเกณฑ์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับสาขาวิชา และเผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างโปร่งใส ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในมาตรฐาน และสนับสนุนการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์แก่ผู้เขียน

3. ในระดับสถาบันอุดมศึกษา

ควรสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิจัย และนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีโอกาสเรียนรู้กระบวนการประเมินบทความวิชาการ โดยอาจจัดอบรมหรือเปิดพื้นที่ฝึกปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิพากษ์เชิงวิชาการ และร่วมสร้างวัฒนธรรมการประเมินที่โปร่งใสและมีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนามาตรฐานคุณภาพในการประเมินบทความวารสารวิชาการควรเป็นกระบวนการที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องและมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การนำเทคโนโลยี แนวคิดทางวิชาการ และแนวปฏิบัติที่ดีมาใช้ร่วมกัน จะช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือของวารสารไทย และผลักดันวงการวิชาการของประเทศให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาสูงสุด. (2563). *คู่มือเกณฑ์การประเมินคุณภาพของบทความวารสารวิชาการ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาสูงสุด
- [2] สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2564). *รายงานการวิเคราะห์ระบบวารสารวิชาการในประเทศไทย*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
- [3] Bornmann, L., & Daniel, H. D. (2008). What do citation counts measure? A review of studies on citing behavior. *Journal of Documentation*, 64(1), 45-80. <https://doi.org/10.1108/00220410810844150>
- [4] Kelly, S., Sadeghi, S., & Adeli, K. (2014). Peer review in scientific publications: Benefits, criticisms, and a discussion of the future. *The American Journal of Public Health*, 104(4), 552-556. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2014.301959>
- [5] Tullio, F. (2021). The influence of single-blind peer review on bias in publishing. *Journal of Scholarly Publishing*, 52(1), 54-72. <https://doi.org/10.3138/jsp.2021.01.03>
- [6] Resnik, D. B., & Elmore, R. (2016). Double-blind versus single-blind peer review: A randomized experiment. *Science and Engineering Ethics*, 22(6), 1517-1527. <https://doi.org/10.1007/s11948-015-9739-2>
- [7] Ross-Hellauer, T. (2017). What is open peer review? A systematic review. *F1000Research*, 6, 578. <https://doi.org/10.12688/f1000research.11369.2>
- [8] Bohannon, J. (2013). Who's afraid of peer review? *Science*, 342(6154), 60-65. <https://doi.org/10.1126/science.342.6154.60>
- [9] Jones, S. J., & Smith, T. L. (2019). Validity in scientific publishing: Ensuring the accuracy of published research. *Journal of Educational Research*, 112(2), 212-220. <https://doi.org/10.1080/00220671.2019.1605499>
- [10] Smith, J. (2018). Detecting plagiarism: Tools and techniques. *Journal of Academic Integrity*, 16(1), 55-62. <https://doi.org/10.21913/JAI.V16I1.694>

- [11] Brown, D., & Miller, S. (2021). Statistical methods in research: Evaluating data in academic studies. *Educational Statistics Journal*, 47(3), 124–132. <https://doi.org/10.1080/00989389.2020.1850840>
- [12] Lee, A. (2017). The significance of research outcomes in academic publishing. *Educational Research Quarterly*, 42(2), 120–135. <https://doi.org/10.1037/edu0000168>
- [13] Jones, S. (2020). The role of clarity and structure in scientific writing. *Academic Writing Review*, 32(1), 5–10. <https://doi.org/10.1016/j.academicwriting.2019.10.004>
- [14] Davis, H., & Johnson, M. (2019). Transparency in peer review processes: A review of recent advancements. *Journal of Peer Review*, 17(2), 90–102. <https://doi.org/10.1016/j.peerreview.2019.02.007>
- [15] Smith, C. (2020). The need for transparency in academic evaluations. *Journal of Academic Publishing*, 58(4), 505–518. <https://doi.org/10.1080/10914447.2020.1773967>
- [16] Brown, K. (2018). The value of reasoning in decision-making in scholarly peer reviews. *Research Ethics Review*, 14(2), 72–81. <https://doi.org/10.1177/2044200317737465>
- [17] Lee, K. (2019). The feedback loop in peer review: Enhancing academic writing. *Journal of Writing and Evaluation*, 26(1), 90–101. <https://doi.org/10.1080/10520229.2019.1608930>
- [18] Jones, T. M., & Davis, P. A. (2021). Transparent practices in scholarly review systems: Impacts and challenges. *Journal of Transparency in Research*, 33(2), 133–148. <https://doi.org/10.1016/j.jtr.2021.05.003>
- [19] สมชาย วงศ์วิเศษ. (2559). การพัฒนาระบบการ peer review สำหรับวารสารวิชาการไทย. *วารสารการวิจัยทางวิทยาศาสตร์*, 22(2), 45–60. <https://doi.org/10.1126/science.342.6154.60>
- [20] Baiget, T. (2005). *Quality criteria for scientific journals*. E-LIS: Eprints in Library and Information Science.
- [21] Ziman, J. (1968). *Public knowledge: An essay concerning the social dimension of science*. Cambridge University Press.
- [22] Pöschl, U. (2012). Interactive open access publishing and public peer review: The effectiveness of transparency and self-regulation in scientific quality assurance. *Information Services & Use*, 32(3-4), 105–107. <https://doi.org/10.3233/ISU-2012-0666>
- [23] Teixeira da Silva, J. A., & Al-Khatib, A. (2019). Open peer review and its benefits. *Science Communication Review*, 40(1), 15–21. <https://doi.org/10.1177/0270467619832876>
- [24] Lee, C. J., Sugimoto, C. R., Zhang, G., & Cronin, B. (2013). The evolving role of peer review in scholarly publishing. *Information Processing & Management*, 49(4), 899–910. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2012.12.004>
- [25] Tennant, J. (2019). Technology and peer review: Tools for improving publishing practices. *Science and Technology Review*, 32(2), 201–210. <https://doi.org/10.1016/j.str.2019.02.009>
- [26] Harzing, A. W. (2010). Artificial intelligence in academic publishing: A critical review. *Research Policy*, 39(5), 487–500. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.03.006>
- [27] พิชญ์สินี ศรีวิชัย. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระบบการประเมินบทความของวารสารวิชาการในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 16(3), 101–118.